

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КАСУМОВА ВІКТОРІЯ ЮРІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 329.09.5
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. Ю. КАСУМОВА

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:

ВОЙТЕНКО Архип Борисович

(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат наук з державного управління

(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **КАСУМОВА Вікторія Юріївна**
допущена до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» березня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Валентина ЯКОБЧУК

(власне ім'я, прізвище)

«_____» березня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **КАСУМОВА Вікторія Юріївна** захистила
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою: сума

балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Настасія ПУГАЧОВА

(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

КАСУМОВА В. Ю. Модернізація системи місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено аспекти модернізації системи місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції. Проаналізовано різні трактування модернізацій систем та визначено його складові.

Для досягнення цих цілей необхідно запроваджувати нові підходи до керування місцевими територіями, зокрема, розширювати повноваження та впроваджувати сучасні управлінські інструменти. Також важливо забезпечити додаткові фінансові ресурси для місцевих органів влади, щоб вони могли забезпечувати якісні послуги мешканцям своїх територій.

Крім того, важливо покращити участь громадськості в процесах місцевого самоврядування, забезпечити доступ до інформації та забезпечити прозорість у роботі органів місцевого самоврядування. Це дозволить підвищити довіру громадян до державної влади на місцях та забезпечити більш ефективне та ефективне управління місцевими територіями.

Загалом, розвиток місцевого самоврядування є важливим напрямом для України на шляху до європейської інтеграції та побудови демократичного суспільства. Це дозволить забезпечити демократію, прозорість та відкритість у державному управлінні на всіх рівнях.

Ключові слова: місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, територіальна організація влади, реформування, децентралізація, територіальна громада.

SUMMARY

KASUMOVA V. Modernization of the system of local self-government in the context of European integration - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration». - Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

Aspects of the modernization of the local self-government system in the context of European integration are investigated in the qualification work. Different interpretations of system modernization were analyzed and its components were determined.

To achieve these goals, it is necessary to introduce new approaches to the management of local territories, in particular, to expand powers and introduce modern management tools. It is also important to provide additional financial resources for local authorities so that they can provide quality services to the residents of their territories. In addition, it is important to improve public participation in local self-government processes, ensure access to information and ensure transparency in the work of local self-government bodies.

This will increase the trust of citizens in the state authorities on the ground and ensure more efficient and effective management of local territories. In general, the development of local self-government is an important direction for Ukraine on the way to European integration and building a democratic society. This will ensure democracy, transparency and openness in public administration at all levels.

Key words: local self-government, local self-government bodies, territorial organization of power, reform, decentralization, territorial community.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	9
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	17
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	21
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	30
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Підхід до розвитку місцевого самоврядування в Україні дійсно важливий для покращення демократії та підвищення ефективності управління на місцях. Передача більшого кола повноважень та ресурсів до місцевих органів самоврядування допоможе забезпечити більш гнучке та ефективне управління на рівнях, де це може бути зроблено найкраще - на місцях де громади найкраще знають свої потреби та проблеми.

Досягнення європейських стандартів у галузі місцевого та регіонального розвитку допоможе унормувати та підвищити якість життя мешканців усіх регіонів країни. Впровадження європейських інструментів також сприятиме покращенню управління та розвитку на місцях.

Реалізація політики децентралізації в контексті європейського вибору України є важливим кроком для наближення до європейських стандартів та забезпечення кращого майбутнього для українських громадян. Характерною рисою розвитку України на початку XXI ст. є орієнтованість на євроінтеграцію. Реформування владних відносин передбачає зміну структури та функціонування органів влади, спрямовану на підвищення прозорості, ефективності та відповідальності перед громадянами. Це сприятиме покращенню довіри громадян до державних установ та розвиненню демократії.

Впровадження принципів сталого розвитку на всіх рівнях - національному, регіональному та місцевому, допоможе забезпечити гармонійний розвиток країни, зберегти природні ресурси та забезпечити якісне життя для майбутніх поколінь.

Дотримання пропорційного соціально-економічного розвитку регіонів і підвищення їх конкурентоспроможності також є ключовим завданням. Це допоможе зменшити регіональні відмінності, покращити якість життя усіх громадян країни та забезпечити стабільний розвиток нації в цілому.

Такі заходи вимагають комплексного підходу та спільних зусиль з боку уряду, місцевих органів влади, громадськості та бізнесу для досягнення успішних результатів.

вдосконалення національної системи територіального управління, реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування з урахуванням інтересів територіальних громад є важливими кроками для подальшого розвитку країни.

Національна система територіального управління повинна бути здатна забезпечити ефективне управління ресурсами та послугами на різних рівнях. Важливою є створення механізмів співпраці та координації між різними рівнями влади для оптимального використання ресурсів та подальшого розвитку кожного регіону.

Реформування адміністративно-територіального устрою також може допомогти вирішити проблеми нерівномірного розвитку регіонів та забезпечити більш ефективне управління територіями. Важливо враховувати потреби та інтереси місцевих громад при прийнятті рішень щодо поділу адміністративно-територіальних одиниць.

Досягнення успіху у цих питаннях вимагатиме активної участі громадськості, експертів, представників місцевих органів влади та інших зацікавлених сторін. Важливо створити механізми для консультування та взаємодії з громадами та забезпечити прозорість та відкритість у процесі реформування

Сьогодні надзвичайно актуальним є вдосконалення практики управління регіональним розвитком з метою визначення пріоритетів державної регіональної політики, їх зв'язку із забезпеченням збалансованого соціально-економічного розвитку територіальних громад, узгодження національних, регіональних та місцевих інтересів.

Вирішення зазначених проблем ускладнюється слабкою здатністю управлінських структур різних рівнів до середньострокового і особливо довгострокового планування. Як наслідок, втрачається спроможність держави

вирішувати основні проблеми регіонального розвитку в рамках договірних відносин держави, органів влади, місцевого самоврядування та державного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки науковому вивченню проблем розвитку місцевого самоврядування приділяється значна увага. Так, серед вітчизняних та зарубіжних науковців, що досліджували різні аспекти розвитку місцевого самоврядування з Батанова О., Баймуратова М., Борденюка В., Кампо В., Князева В., Куйбиду В., Молодцова О., Мамонову В., Пахомову Т., Пухтинського М., Рубцова В., Руденко О. та ін., слід виділити дослідження розвитку місцевого самоврядування має велике значення, особливо у контексті інтеграції України до європейського співтовариства. Європейські стандарти та інструменти у галузі місцевого розвитку можуть бути корисними для удосконалення системи місцевого самоврядування в Україні.

Провідні науковці, які займаються вивченням проблем місцевого самоврядування, можуть внести важливий внесок у розвиток та вдосконалення цього напрямку. Їх дослідження, аналіз та рекомендації можуть сприяти усуненню проблем та вдосконаленню механізмів місцевого управління в Україні.

Успішна імплементація європейських інструментів у галузі місцевого розвитку в Україні потребує глибокого дослідження, аналізу та підготовки. Важливо враховувати специфіку української системи місцевого самоврядування та приділяти увагу адаптації європейських стандартів до національної ситуації.

Такі дослідження та практичні заходи сприятимуть покращенню управління на місцях, підвищенню ефективності місцевого самоврядування та забезпечать прозорість та відповідальність перед громадянами.

Однак сьогодні з урахуванням пріоритетності курсу на інтеграцію України до європейського співтовариства потребують подальших досліджень питання європейських інструментів у галузі місцевого розвитку, а також їх імплементації в Україні.

Метою є дослідження та узагальнення досвіду європейських країн – членів ЄС у галузі управління регіональним розвитком та визначення шляхів та напрямків його покращення в Україні. Відповідно до мети визначено наступні *завдання роботи*:

- визначити та дослідити основні теоретичні засади формування системи місцевого самоврядування;
- проаналізувати розвиток місцевого самоврядування в Україні в контексті європейської інтеграції;
- запропонувати напрями модернізації системи місцевого самоврядування в умовах євроінтеграційної перспективи.

Об'єктом дослідження є реформа місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції. *Предметом дослідження* є модернізація системи місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції.

Методи дослідження Методи дослідження становлять сукупність прийомів, правила, методи розпізнавання та певні види діяльності, які ми використовували щоб ознайомитися з організаційною структурою місцевої системи самоврядування, діяльності окремих осіб, компетентних державних органів. Для написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи: загальнонауковий метод (соціологічний, формально-логічний, системний, конкретно-історичний, структурно-функціональний, статистичний та ін.), логічні методи теоретичного аналізу в цілому (синтез, аналіз, узагальнення, абстрагування, порівняння, моделювання, аналогія), науково-практичні методи (порівняння чинного законодавства, техніко-правовий аналіз, уточнення, тлумачення тощо).

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати дослідження опубліковано в матеріалах науково-практичних конференцій Поліського національного університету.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати нашого дослідження можуть бути застосовані як рекомендації, які допоможуть

підвищити ефективність розвитку та модернізації системи місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції.

Елементи наукової новизни полягають у глибокому аналізі європейських інструментів у галузі місцевого розвитку та їх можливості в контексті української євроінтеграції. Дослідження спрямоване на вивчення пріоритетних напрямів модернізації системи місцевого самоврядування з урахуванням європейських стандартів та кращих практик країн-членів ЄС. Робота включає використання різноманітних методів дослідження, які дозволяють здійснити комплексний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку місцевого самоврядування в контексті європейської інтеграції України. Важливим аспектом є також практичне значення отриманих результатів, які можуть стати основою для вдосконалення політики регіонального розвитку та ефективного впровадження європейських підходів в українську практику.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних у роботі 21 джерела, додатків. Об'єм роботи становить 38 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Про необхідність реформи місцевого самоврядування в Україні говорять на всіх рівнях вже близько 17 років, але досі спроби її реалізувати не увінчалися успіхом. Першим нормативним актом щодо реформування місцевого самоврядування стала Концепція державної регіональної політики, яка була затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001 [3]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 900-р було затверджено підготовлену за європейськими стандартами концепцію реформи місцевого самоврядування, але у 2012 році вона була безпідставно скасована.

Упровадження реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні вважається не лише спробою підвищити ефективність вирішення місцевих проблем, але й необхідною умовою для виходу з політичної кризи, що склалася в країні. Третю Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні було схвалено Міністрами України розпорядженням від 1 квітня 2014 року під номером 333. Ця Концепція передбачає внесення ряду змін до Конституції України в порядку черговості [12].

На сьогодні питання, віднесені до компетенції місцевого самоврядування, регулюються близько 700 законами та понад 3000 нормативно-правовими актами, деякі з яких містять норми, що викликають суперечності як усередині цих правових актів, так і між актами. Конституційна реформа потребує внесення змін до деяких із цих документів, що займе певний час.

Для того, щоб відповідні зміни забезпечили надійне конституційно-правове підґрунтя для ефективного функціонування місцевого самоврядування, необхідно вирішити та узгодити низку методологічних питань і, як наслідок, фундаментальних концепцій, парадигм і теорій.

Місцеве самоврядування повинно бути чітко визначеним, це стане основою для вибору та правового закріплення моделі його реалізації в Україні; суб'єкти місцевого самоврядування (державні органи, організації тощо), функції, завдання, які вони повинні виконувати, скільки і яких ресурсів необхідно для здійснення реформ і подальшого повного виконання визначених функцій місцевого самоврядування тощо [5, с. 10, 11].

Вирішення проблеми концептуально-категоріального забезпечення та вибору основної парадигми і теорії місцевого самоврядування насамперед потребує визначення сутності поняття «місцеве самоврядування» оскільки у органів місцевого самоврядування різні підходи. Основні принципи місцевого самоврядування визначені у Європейській Хартії місцевого самоврядування, Конституції України та законах України, зокрема у Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» [2; 6; 7].

Місцеве самоврядування - це привілеї та можливості органів місцевого самоврядування для регулювання та управління значною частиною державних справ в рамках закону, під свою відповідальність та в інтересах місцевого населення, як визначено в статті 3 Європейської хартії місцевого самоврядування [6].

Українське місцеве самоврядування - це гарантоване державою право та реальна можливість територіальних громад, які є добровільним об'єднанням жителів сіл, селищ або міст, вирішувати питання місцевого значення самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування в межах Конституції та законів України, як встановлено в статті 2 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [7].

Зазначена конституційна позиція визначає, що місцеве самоврядування в Україні здійснюється територіальною громадою через органи місцевого самоврядування - сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, відповідно до закону (ст. 140 Конституції України).

Незважаючи на те, що конституція не надає вичерпного опису повноважень та ресурсів місцевого самоврядування, важливо враховувати, що

це право та можливість територіальних громад мають бути забезпечені відповідним законодавством та практичними механізмами, які дозволяють ефективно виконувати їхні функції і вирішувати питання місцевого значення.

Крім того, територіальна громада, хоч і визнається основним суб'єктом місцевого самоврядування в Україні, не є юридичною особою, а тому не несе юридичної відповідальності. Так, у правовому полі важливо усунути термінологічні протиріччя щодо таких базових категорій, як «Місцеве самоврядування», «питання місцевого значення», «реальні можливості територіальної громади» тощо. Україні, по суті, сьогодні потрібна парадигма місцевого самоврядування, яка містить елементи багатьох підходів і парадигм, але вона має відповідати українським особливостям і чітко визначати значення, роль і функції місцевого самоврядування в житті територіальної громади. спільноти. і держава в цілому [5, с. 10, 11].

Головною метою місцевого самоврядування є створення та підтримка сприятливого середовища життєдіяльності, необхідного для всебічного розвитку людини, забезпечення жителів територіальних громад якісними та доступними адміністративними та соціальними послугами на основі сталого розвитку існуючої громади. Сьогодні ці питання стоять на порядку денному.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні визначає напрями, механізми та терміни формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади з метою створення середовища для значного покращення якості життя громадян.

Ця концепція спрямована на забезпечення належних публічних послуг, створення можливостей для безпосереднього участі громадян в управлінні, задоволення потреб громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території та на пошуку компромісу між інтересами держави та територіальних громад [12].

Реалізація мети концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачає визначення

обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Це включає в себе забезпечення доступності та належної якості публічних послуг, ресурсної бази для їх надання, створення умов для ефективного виконання повноважень органами місцевого самоврядування, розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності. Ці заходи спрямовані на забезпечення ефективного та раціонального функціонування місцевого самоврядування та забезпечення відповідних громадських послуг для громадян[12].

Реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні повинні ґрунтуватися на принципах відкритості, прозорості та участі громадськості. Також важливо дотримуватися принципів територіальності місцевого самоврядування, субсидіарності, доступності державних послуг, підзвітності і підконтрольності органів та посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді. Ці принципи визначають напрямки реформ та сприяють покращенню якості управління на місцевому рівні, забезпечуючи більш ефективне та відкрите взаємодію між громадськістю та органами влади. Реформи мають бути проведені відповідно до Конституції та законодавства України, а також враховувати міжнародні стандарти, зокрема Європейську хартію місцевого самоврядування [12].

Ця концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачає визначення повноважень органів місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального устрою відповідно до принципів субсидіарності. Це означає, що повноваження органів самоврядування мають бути визначені з урахуванням їх спроможності ефективно виконувати ці повноваження, а також враховувати фінансові можливості для їх здійснення.

Крім того, важливо встановити чітке розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, щоб

забезпечити ефективну співпрацю та взаємодію між ними. Це сприятиме ефективному та раціональному управлінню на місцевому рівні, а також забезпечить належну якість та доступність публічних послуг для громадян.

Також удосконалення механізму моніторингу діяльності органів місцевого самоврядування для жителів відповідних адміністративно-територіальних одиниць; визначення суб'єктом надання послуг вимог до якості адміністративних, соціальних та інших послуг, що надаються населенню органами місцевого самоврядування головного та регіонального рівнів, критеріїв оцінки їх якості з урахуванням ознак, визначених законами; регулювання суспільних відносин у відповідній сфері, запобігання погіршенню умов надання адміністративних, соціальних та інших визначених законом послуг; вирішення на законодавчому рівні порядку здійснення органами місцевого самоврядування контролю за виконанням вимог Конституції та законів України на законодавчому рівні; утворення територіальних громад, що об'єднані відповідно до закону, з власними органами місцевого самоврядування, зокрема виконавчими органами рад старост.

Об'єднані постійним проживанням жителі в межах села, селища або міста, яке не є самостійною адміністративно-територіальною одиницею, мають право ініціювати утворення органів самоорганізації населення або обрання керівної посади. Дані структури входять до системи органів місцевого самоврядування відповідної територіальної громади, яка є самостійною адміністративно-територіальною одиницею.

Необхідно встановлення чітких меж для кожної адміністративно-територіальної одиниці з метою забезпечення загальної юрисдикції органів місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також інших адміністративно-територіальних одиниць у складі територіальної громади.

Це сприятиме забезпеченню ефективного та спільного управління на різних рівнях територіальної громади, а також забезпечить розвиток та благополуччя всіх її частин.

Концепція також визначає, що реформа територіального устрою влади включає: координацію діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади на відповідних територіях. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади здійснюють функції контролю за дотриманням вимог законодавства в окремих сферах на відповідній території, надання адміністративних, соціальних та інших послуг населенню та юридичним особам [12].

Перш за все, вони потребують ефективного та швидкого вирішення правової та інституційної проблеми. Для вирішення проблем на рівні територіальних громад необхідна консолідація зусиль громад та їх територій, а також фінансова підтримка держави.

Закони "Про добровільне об'єднання територіальних громад" та "Про співробітництво територіальних громад" були прийняті для того, щоб сприяти процесу об'єднання територіальних громад та забезпечити співробітництво між ними. Ці закони створені з метою здійснення реформи місцевого самоврядування в Україні, при цьому надають можливість жителям сіл та інших територіальних громад добровільно об'єднуватися для забезпечення більш ефективного управління та розвитку своїх територій.

Ці закони сприяють створенню умов для розвитку територіальних громад шляхом зміцнення їх ресурсної бази, підвищення якості життя громадян, розширення можливостей для реалізації проєктів та ініціатив на місцевому рівні. Такий підхід сприяє створенню місцевих умов для розвитку та процвітання кожної територіальної громади, а також сприяє покращенню якості надання громадських послуг та реалізації різноманітних проєктів на місцевому рівні.

Теорія і практика державного управління та місцевого самоврядування об'єднує в одну територіальну громаду, утворюючи органи місцевого самоврядування, механізм вирішення цього конституційного припису на законодавчому рівні досі не врегульовано [9; 11].

Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" спрямований на створення правових умов та можливостей для зміцнення гарантій місцевого самоврядування та сприяння створенню ефективних сільських територіальних громад. Головною метою цього закону є формування дієвих рад та виконавчих органів, які мають пріоритетне завдання поліпшення задоволення потреб громадян через надання якісних соціальних послуг. Також важливим завданням є забезпечення сталого розвитку відповідних територій та ефективне використання бюджетних коштів [9].

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» розроблено з використанням кращого європейського досвіду. Він визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми цього співробітництва, його стимулювання, фінансування та контроль, підстави та особливості припинення співробітництва, оскільки чинне законодавство України передбачає лише загальні рамки, реалізація міжміського співробітництва передбачала об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування для вирішення спільних проблем не мало юридичного забезпечення, яке б дозволило таке співробітництво [11].

Наприклад, Бюджетний кодекс України передбачає лише передачу частини ресурсів для виконання спільних повноважень місцевих органів влади, але не передбачає створення жодних спільних органів управління, ані конкретних процедур контролю. Співпраця місцевої громади є важливим інструментом посилення спроможності органів місцевого самоврядування виконувати свої повноваження та надавати послуги місцевому населенню в найбільш ефективний спосіб.

Законом визначено, що співробітництво територіальних громад – це форма взаємовідносин двох і більше територіальних громад на договірних засадах з метою забезпечення соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню, спільних інтересів та цілей, ефективної реалізації органами місцевого самоврядування своїх повноважень.

Прийняття цього закону забезпечить спроможність органів місцевого самоврядування законодавчо здійснювати заходи, спрямовані на оптимізацію бюджетних витрат з метою надання якісних послуг населенню, і значною мірою вирішують проблеми розвитку приміських зон великих міст тощо [11].

Концепція також визначає, що реформа територіального устрою влади включає: як координацію діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади на відповідних територіях. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади здійснюють функції контролю за дотриманням вимог законодавства в окремих сферах на відповідній території, надання адміністративних, соціальних та інших послуг населенню та юридичним особам [12].

Перш за все, вони потребують ефективного та швидкого вирішення правової та інституційної проблеми. Для вирішення проблем на рівні територіальних громад необхідна консолідація зусиль громад та їх територій, а також фінансова підтримка держави.

Саме для цього було прийнято два закони: «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про співробітництво територіальних громад», адже хоча Конституція України надає право жителям сіл на добровільних засадах, теоретично і Практика державного управління та місцевого самоврядування об'єднана в один територіальний громаду, з метою формування органів місцевого самоврядування механізм вирішення цього конституційного припису досі не врегульовано на законодавчому рівні [9; 11].

Мета Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» полягає у створенні правових умов та можливостей для зміцнення гарантій місцевого самоврядування та сприяння утворенню ефективних сільських територіальних громад.

Основним завданням є створення ефективно функціонуючих рад та їх виконавчих органів, які мають спрямовуватися на покращення задоволення потреб громадян, надання високоякісних соціальних послуг, забезпечення

сталого розвитку відповідних територій та ефективне використання бюджетних коштів [9]

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» був розроблений з урахуванням кращого європейського досвіду. Цей закон визначає організаційно-правові засади співробітництва між територіальними громадами, принципи, форми і механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування і контроль, а також умови та особливості припинення цього співробітництва. Чинне законодавство України раніше не передбачало чітких правових норм, які б дозволяли та регулювали співробітництво між територіальними громадами, обмежуючись лише загальними рамками, що перешкоджало у вирішенні спільних проблем шляхом об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування.

Наприклад, в Бюджетному кодексі України передбачено тільки передачу частини ресурсів для здійснення спільних повноважень місцевих органів влади, але він не містить жодних норм, що стосуються створення спільних органів управління або конкретних процедур контролю. Співпраця між місцевими громадами є важливим інструментом для підвищення потенціалу органів місцевого самоврядування у виконанні їх повноважень і наданні послуг місцевому населенню найбільш ефективним способом.

Законом визначено, що співробітництво територіальних громад – це форма взаємовідносин двох і більше територіальних громад на договірних засадах з метою забезпечення соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню, спільні інтереси та цілі, ефективна реалізація органами місцевого самоврядування своїх повноважень.

Прийняття цього закону забезпечить спроможність органів місцевого самоврядування законодавчо здійснювати заходи, спрямовані на оптимізацію бюджетних витрат з метою надання якісних послуг населенню, і значною мірою вирішують проблеми розвитку приміських зон великих міст тощо [11].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні сформульовано основні напрямки децентралізації влади сьогодні. Реформування місцевого самоврядування й децентралізації має як наслідок становлення нової системи місцевого самоврядування на основі об'єднаних територіальних громад, що утворюються добровільно та мають власні органи самоврядування, у тому числі виконавчі органи рад. У населених пунктах, які не мають статусу територіальної громади, передбачається створення органів самоорганізації населення, що входять до системи органів місцевого самоврядування відповідної територіальної громади.

Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади в Україні призводять до таких очікуваних результатів:

- Посилення правової, організаційної та фінансової спроможності територіальних громад і органів місцевого самоврядування з врахуванням принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.
- Забезпечення доступності та підвищення якості публічних послуг.
- Впровадження механізму контролю над наданням публічних послуг органами місцевого самоврядування та територіальними органами центральних органів виконавчої влади.
- Встановлення стандартів якості публічних послуг, що надаються місцевими органами самоврядування на базовому та регіональному рівнях, разом із критеріями для оцінювання якості.
- Створення умов для широкого залучення населення до управлінських рішень і розвитку форм прямого народовладдя шляхом створення сприятливого правового середовища.

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Один із ключових пріоритетів державної політики України - це здійснення значних інституційних змін і трансформація системи державного управління та місцевого самоврядування згідно з кращими міжнародними (європейськими) стандартами та практикою [4]. Тому питання економічних, соціальних і політичних перетворень в Україні слід розглядати в контексті євроінтеграції. Ефективне впровадження цього курсу вимагає від органів влади на всіх рівнях:

- здійснення суттєвих інституційних змін.
- реформування принципів і методів роботи, у тому числі у сфері навчання, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- забезпечення фінансово-економічних можливостей сприяння розвитку місцевого самоврядування [7].

Зазначені заходи мають здійснюватися з урахуванням кращих європейських практик та із широким залученням міжнародних програм та експертів.

Значним чинником, що сприяє розвитку національного законодавства та впровадженню євроінтеграційної політики України, є участь країни в міжнародних конвенціях Ради Європи. Ці конвенції встановлюють єдині правові норми для всіх країн Європейського континенту і сприяють досягненню більшої єдності держав-членів у збереженні та реалізації принципів демократії через розробку та укладення багатосторонніх міжнародних угод [5].

Серед цих документів, що відіграють ключову роль у законодавчих орієнтирах та політиці у сфері місцевої та регіональної демократії, варто відзначити наступні:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування (відкрита для підписання в 1984 р.), метою якої є захист принципу ефективного місцевого

самоврядування як ключової складової демократії. Це модель впровадження демократії на місцевому рівні. 15 липня 1997 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування». Статут набув чинності на території України 1 січня 1998 року.

2. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади, яка була підписана в 1980 році, визнає право місцевих і регіональних органів влади співпрацювати за межами національних кордонів у межах своїх внутрішніх повноважень у створенні та розбудові спільних державних послуг, спільні об'єкти або захист навколишнього середовища. Він включає типові угоди про регіональне транскордонне планування, економічний розвиток, захист навколишнього середовища тощо. Для України Конвенція набула чинності 22 грудня 1993 року.

3. У 1995 році була підписана Рамкова конвенція «Про захист національних меншин», яка охоплює питання освіти, доступу до засобів масової інформації та використання національних мов. Вона також містить загальні положення, включаючи заборону дискримінації та підтримку рівності між національними меншинами та загальним населенням, а також гарантії свободи встановлення контактів з особами, що проживають в інших країнах. 9 грудня 1997 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про захист національних меншин».

Також важливо підкреслити, що Рада Європи активно працює над розширенням та удосконаленням загальноєвропейського правового простору, а також над впровадженням ефективних систем управління на місцевому та регіональному рівнях. Метою цієї діяльності є побудова єдиної Європи на основі принципів захисту прав людини, верховенства права та демократії [9].

На момент вступу до Ради Європи, міжнародної організації, яка сьогодні об'єднує 47 держав-членів, у 1995 р. 9 листопада на виконання статті 3 Хартії Ради Європи Україна взяла на себе низку зобов'язань, які входять до Конвенції

1995 р. Висновок № 190 Парламентської Асамблеї Ради Європи (1995), зокрема щодо розвитку місцевої та регіональної демократії. Згідно з існуючою практикою своєї діяльності РЄ здійснює постійний моніторинг стану виконання державами-членами організації взятих на себе зобов'язань. За результатами ознайомлення із ситуацією щодо місцевої та регіональної демократії в Україні представники Ради Європи підготували відповідну доповідь, яку винесли на обговорення 5-ї чергової сесії Європейського конгресу місцевих та регіональних органів влади) (26-28 травня 1998 р.). За результатами обговорення сесія Конгресу прийняла Рекомендацію № 48 (1998) та Резолюцію № 68 (1998) про місцеву та регіональну демократію в Україні [10].

Зокрема, у цих документах зазначалося про наявність дефіциту національного законодавства нашої країни у сфері місцевого самоврядування. Наголошено на необхідності дотримання положень Європейської хартії місцевого самоврядування України; підкреслено важливість загальної демократизації суспільства, розподілу повноважень між різними гілками влади та налагодження взаємодії між ними тощо. Рекомендацію № 48 також пропонували владі України.

У резолюції було особливо висвітлено нагальність прийняття законів щодо місцевого самоврядування як швидко, як це можливо, для подолання проблеми, пов'язаної з відсутністю належної законодавчої бази. Також на з'їзді було ухвалено рішення про продовження моніторингу ситуації в Україні з питань розвитку місцевого та регіонального самоврядування.

У січні 1999 р. Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила Резолюцію 1179 (1999) за результатами розгляду стану дотримання Україною своїх зобов'язань як держави-члена Ради Європи, яка в Зокрема, у пункті 7 наголошується, що Україна без подальшого зволікання повинна прийняти «Законодавство про місцеве самоврядування відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування», включаючи чітке розмежування між державними органами та місцевим самоврядуванням.

Підсумки 5-ї сесії та ухвалені постанови та рекомендації щодо України обговорили на засіданні Координаційної ради з питань місцевого самоврядування при Президентові України. За результатами розгляду Координаційна рада прийняла відповідні рішення. 5 серпня 1998 р. Президент України опублікував рекомендацію № 1-14/589, у якій поставив перед відповідними державними органами конкретні завдання, спрямовані на практичну реалізацію рекомендацій Конгресу. У середині серпня 1998 року Прем'єр-міністр України дав відповідне доручення міністерствам і відомствам нашої держави щодо цього (дор. № 15562/2 від 11.08.1998). Верховна Рада України прийняла Постанову № 230-XIV від 5 листопада 1998 року «Про заходи щодо реалізації рекомендацій щодо місцевої та регіональної демократії в Україні, прийнятих п'ятою сесією Конгресу європейських місцевих і регіональних влад».

9 листопада 2001 року Конгрес Ради Європи ухвалив нову резолюцію 123 (2001) та рекомендацію 102 (2001) щодо місцевої та регіональної демократії в Україні, зміст яких стосується таких питань:

- удосконалення адміністративно-територіального поділу країни та впровадження системи регіонального самоврядування (п. 12-А ст. 102);
- розмежування повноважень місцевих і територіальних органів влади та місцевих органів виконавчої влади (пункти 12-А, 12-Б);
- забезпечення органів місцевого самоврядування необхідними ресурсами для здійснення ними своїх повноважень (п. 12-Б, 12-В);

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

Вирішуючи питання організації співробітництва регіонів України з прикордонними територіями суміжних держав, необхідно враховувати досвід транскордонного співробітництва регіонів Європейського Союзу, зокрема принципи формування та формування . напрями діяльності єврорегіонів.

Це означає, що єврорегіони мають бути перетворені на самостійні об'єкти територіальної структури світового ринку, з розвитком відповідної прикордонної інфраструктури та створенням сприятливих умов для зміцнення співпраці з сусідніми країнами.

У єврорегіонах, як організаційній формі транскордонних відносин, місцеві органи влади мають можливість розробляти спеціальні програми економічного, культурного та гуманітарного співробітництва. Вони можуть реалізовувати конкретні проекти, вирішувати проблеми зайнятості населення, інфраструктури та екології у межах своїх компетенцій [10].

Програми технічного співробітництва, які реалізуються за підтримки міжнародних організацій, таких як Європейський Союз та Рада Європи, дійсно є важливим інструментом розвитку місцевої та регіональної демократії в Україні. Їх головним завданням є сприяння зміцненню демократичної стабільності, допомога країні у виконанні зобов'язань, взятих під час членства в Раді Європи, а також сприяння демократизації українського суспільства та імплементації європейських норм і стандартів. Ці програми сприяють у розбудові демократичних інститутів, підвищенні рівня управління, покращенні умов життя громадян та забезпеченні рівних можливостей для всіх.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

Протягом усієї своєї історії Європейський Союз встановив ряд стандартів, які використовуються для формування систем місцевого самоврядування у країнах-членів ЄС та аспірантів на отримання цього статусу.

Те, що законодавство ЄС у сфері місцевого самоврядування та принципи міжнародного права є одними з наймолодших, свідчить про складність і водночас важливість правового регулювання діяльності цієї системи. Місцеве самоврядування грає важливу роль у розвитку демократичної політичної системи та у прагненні до знаходження оптимального балансу між централізацією і децентралізацією.

Враховуючи складність та багатофункціональність такого об'єднання, як ЄС, яке побудоване на принципах субсидіарності, прозорості політичних процедур, децентралізації тощо, відзначимо досить опосередковане відображення принципів місцевого самоврядування урядом в установчих документах ЄС. Установчі документи ЄС: 1951 рік Договір про заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі (Паризький договір) 1957 р. регулюватиме діяльність місцевих органів влади.

Повага до вибору країнами-учасницями моделі місцевого самоврядування закріплена в ст. Стаття 4 Договору про Європейський Союз 1992 року (Мастрихтський договір) у редакції Лісабонського договору 1997 року. в тому числі у сфері місцевого та регіонального самоврядування» [28].

ст. 5 гарантує підтримку місцевих органів влади за певних умов, що впливає з декларації принципу субсидіарності; Цілі передбачуваних дій не можуть бути достатньою мірою досягнуті державами-членами на центральному, регіональному чи місцевому рівнях, але, враховуючи масштаб або наслідки передбачуваних дій, їх можна краще досягти на рівні Союзу» [28].

Подібні принципи містяться в Амстердамській угоді 1997 р., ст. 9, описуючи обов'язки Європейської комісії, зазначає, що вона (Комісія) повинна «врахувати необхідність мінімізації будь-якого тягаря, будь то фінансового чи адміністративного, який покладається на громади, національні уряди, місцеві органи влади, суб'єктів господарювання та громадян та досягнення цілей» [358].

Таким чином, можна зазначити, що законодавство ЄС прямо не містить певних вимог до побудови системи місцевого самоврядування. Установчі документи ЄС гарантують підтримку місцевій владі, коли її діяльність пов'язана з діяльністю ЄС. Дуже важливою є роль документів Ради Європи в установленні стандартів діяльності органів місцевого самоврядування. Ці документи спрямовані на захист прав людини, традиційних європейських цінностей демократії та верховенства права. Зазвичай, всі конвенції Ради Європи ратифіковані всіма європейськими країнами та членами ЄС і вважаються найпередовішими у своїй галузі. Ці документи встановлюють важливі принципи та стандарти, які допомагають забезпечити ефективну та прозору роботу органів місцевого самоврядування для благополуччя та добробуту громадян.

Тому сьогодні провідним документом, який є еталоном демократичного місцевого самоврядування в європейських країнах, є Європейська хартія місцевого самоврядування (ЕСМ). Створення цього документу почалося за ініціативою Ради Європи в 1968 році, після чого він був відкритий для підписання державами-членами Ради Європи 15 жовтня 1985 року та набув чинності 1 вересня 1988 року. Сьогодні всі члени Ради Європи ратифікували цей документ, але процес завершився лише у 2013 році, коли Монако та Сан-Марино завершили процедуру. Хоча, наприклад, Швейцарія та Франція ратифікували документ лише у 2005 та 2007 роках відповідно [21]. Історія становлення держави, сформований у суспільстві тип політичної культури, форма державного устрою, на нашу думку, впливають на формування моделі місцевого самоврядування та напрямів сучасного розвитку.

Середньовічна феодална роздробленість деяких держав призводить до вибору сьогодні єдиної форми територіального устрою з відповідними елементами централізованого місцевого управління. Натомість тенденція демократизації, характерна для XX-XXI століть, призводить до централізованих тенденцій і в політичних системах. Отже, у кожній країні обрана модель є компромісом між історичною традицією та сучасною децентралізацією. Це підтверджується тривалістю процедури прийняття Європейської хартії місцевого самоврядування, а також тим фактом, що більшість інших нормативних актів, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування, були прийняті лише наприкінці XX століття.

Тому Хартія, яка має форму конвенції, зобов'язує країни гарантувати місцевим органам влади політичну, адміністративну та фінансову незалежність. Він визначає основні принципи організації та діяльності органів місцевого самоврядування, зокрема:

- необхідність конституційного врегулювання автономії місцевого самоврядування, а також закріплення в місцевому законодавстві та практичного застосування низки правових норм, які гарантують політичну, адміністративну та фінансову автономію місцевої влади;

- надання місцевим органам влади в законодавстві країни повноважень регулювати та організовувати значні обсяги місцевих справ під свою відповідальність та в інтересах місцевого населення. Ці повноваження мають здійснювати виборні органи.

- управління місцевими справами має здійснюватися на рівні, найближчому до населення, і може бути передане на вищий адміністративний рівень лише у разі неефективності або неможливості вирішення таких проблем місцевою владою (принцип субсидіарності);

- будь-яка зміна меж на місцевому рівні державними або регіональними органами влади має здійснюватися на основі консультацій з місцевими органами влади, бажано після референдуму за участю місцевих виборців;

- Місцеві органи влади повинні мати можливість адаптувати свої внутрішні адміністративні структури до місцевих потреб і забезпечити ефективність управління;
- адміністративне втручання державних чи територіальних органів і регулювання справ органів місцевого самоврядування повинно обмежуватися лише випадками порушення місцевою владою Конституції чи законів країни;
- органи місцевого самоврядування мають право на належні фінансові ресурси, які вони можуть використовувати у межах своїх компетенцій за власним розсудом [18].

Важливим аспектом Хартії є принцип бюджетного вирівнювання, який закріплений у ч. 5 ст. 9, яка передбачає запровадження цієї процедури, наслідки нерівного розподілу можливих джерел фінансування та фінансовий тягар, який вони мають нести.

Загалом зазначені положення передбачають необхідність реалізації наступних критеріїв: конституційна чи законодавча стандартизація, демократизація, субсидіарність, гарантія основних прав людини, бюджетне вирівнювання, наближення влади до народу, прозорість прийняття рішень, повнота та ексклюзивність повноваження, правовий захист.

Конвенція встановлює понятійно-категоріальний апарат, визначаючи такі терміни, як «транскордонне співробітництво», «територіальні громади або органи влади»; закладає інституційні основи для здійснення транскордонного співробітництва; пропонує перелік типових договорів, які можуть укладати територіальні органи [17]. Актуальними та важливими є положення ст. У статті 3 Конвенції, яка передбачає, що держави-учасниці розвиватимуть транскордонне співробітництво шляхом заохочення ініціативи територіальних громад та органів влади, що базується на основних принципах співпраці між місцевими органами влади, розроблених у рамках Ради. Європа; Таке дво- або багатостороннє співробітництво може здійснюватися як на основі особистих домовленостей, так і з урахуванням типових міждержавних двосторонніх .

З метою сприяння співпраці між місцевими громадами та владою, укладені домовленості можуть базуватися на стандартних угодах, угодах, статутах та договорах, які описують основні принципи співробітництва. Ці документи містяться у додатку до відповідної конвенції і можуть бути адаптовані до конкретних ситуацій кожної сторони [14 с. 129].

Також про зростання ролі територіальних громад свідчить той факт, що з типів міждержавних угод, наведених у Додатку 1 Конвенції, лише дві типові міждержавні угоди (50 про розвиток транскордонного співробітництва та регіональних транскордонних відносин) існують.) знаходяться виключно під юрисдикцією штатів.

Сьогодні, згідно зі статистичними даними ЄС, у Європі існує 184 регіони, які розвивають транскордонні зв'язки, з яких 122 є транскордонними та 58 прикордонними країнами, що не входять до ЄС. За участю України утворено дев'ять євро регіонів [28]. Загалом транскордонне співробітництво впливає на підвищення якості місцевого самоврядування, представники якого отримують можливість самостійно вирішувати проблеми місцевого розвитку шляхом залучення трансрегіональних зв'язків. Поширені в країнах ЄС стандарти визначають, що ця діяльність здійснюється в межах юрисдикції територіальних громад, регулюється внутрішнім законодавством держави та ґрунтується на дотриманні основних принципів європейської регіональної політики.

- субсидіарність, яку можна трактувати двояко. По-перше, держава виконує лише ті функції, які не можуть виконуватися громадянами, об'єднаннями громадян і територіальними колективами; по-друге, компетенція органів самоврядування вищого рівня полягає у виконанні лише тих завдань, які не можуть бути виконані краще на нижчому рівні;

- децентралізація – розпорошення або розподіл функцій і повноважень – делегування повноважень від центральної влади регіональним і місцевим органам;

- партнерство - співпраця політичних суб'єктів на різних рівнях з метою вироблення спільної позиції з певних питань для досягнення взаємовигідної мети;

- програмування, що включає розробку спеціальної тактики досягнення взаємовигідної мети, визначеної на етапі партнерської співпраці;

- концентрація та додатковість. Фінансові ресурси, які ЄС надає окремим державам-членам або суб'єктам територіального, регіонального розвитку, мають доповнюватися та розширюватися за рахунок місцевих джерел [28]. В Україні Конвенцію ратифікували в 1993 році, але національний закон «Про транскордонне співробітництво», який координував правові, економічні та організаційні основи транскордонного співробітництва, було прийнято лише в 2004 році.

Водночас вітчизняні вчені відзначають низку характерних для нього недоліків та інституційних деформацій:

1. Закон не розглядає транскордонне співробітництво як складову регіональної політики України.

2. Транскордонне співробітництво трактується переважно як інструмент економічного співробітництва.

3. Закріплено збереження існуючих форм державної фінансової підтримки транскордонного співробітництва, але фактично її відсутність. Джерела та механізми надання такої підтримки з боку держави не визначені.

4. Закон не враховує оновлення механізмів підтримки транскордонного співробітництва зі сторони Європейського Союзу, включаючи нові інструменти сусідства та реформування програм Європейської Комісії, які в цей час проводяться [12, с. 17].

Таким чином, застосування основоположних принципів ЄСМД та аналізованої Конвенції призводить до позитивного синергічного ефекту, посилюючи політичну відповідальність органів місцевого самоврядування та активізуючи їх діяльність протягом 1992р.

Рада Європи ухвалила ще два важливі акти, які, серед іншого, мали сприяти демократизації місцевого самоврядування. Європейська хартія регіональних мов і мов меншин і Конвенція про участь іноземців у суспільному житті - місцевий рівень.

Призначена Хартія проголошує серію норм, спрямованих на захист регіональних мов і мов меншин, які визначені як унікальний компонент європейської культурної спадщини. Він став логічним продовженням і розвитком 52-го принципу «Виключення дискримінації за мовною ознакою», проголошеного в Загальній декларації прав людини 1948 року.

Прийняття Європейською хартії регіональних мов і мов меншин дозволяє підняти мовні інтереси на вищий рівень, як це передбачено у документі. Країни, які погодилися з цією Хартією, зобов'язуються не тільки уникати дискримінації людей за мовною ознакою, але й сприяти використанню регіональних мов на рівні місцевого самоврядування.

Третя частина Хартії послідовно розкриває розширення сфери застосування регіональних мов у системі освіти (ст. 8), судах (ст. 9), засобах масової інформації (ст. 11), культурній діяльності (ст. 12), економічній сфері; та соціальне життя (стаття 13), транскордонні обміни (стаття 14). У рамках цього дослідження Арв. 10 «Адміністративні органи та державні служби» [79], де країни, які ратифікували Хартію (ратифікація в Україні відбулася у 2003 році, а вона набула чинності у 2006 році), беруть на себе такі зобов'язання (зокрема, зазначено, що: що їхні реалізація можлива, наскільки це розумно можливо) для підтримки розвитку регіональних мов і сприяння їх використанню.

Виконання зазначених вимог дозволить якісно демократизувати систему місцевого самоврядування шляхом узгодження позицій регіональних і національних еліт, підвищить загальний характер демократії.

Конвенцію про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні, незважаючи на те, що вона була прийнята більше 23 років тому, станом на 6 жовтня 2015 року її підписали та ратифікували лише 13 держав-членів Ради Європи. дев'ятьма сторонами (одна з проаналізованих країн, Чеська

Республіка, підписала цю Конвенцію у 2000 році та ратифікувала її у 2015 році).

Основна ідея цього документа, який ґрунтується на беззаперечному факті повсюдного та постійного проживання іноземних громадян на території європейських країн, полягає в тому, щоб надати їм можливість реалізувати свої громадянські та політичні права, в тому числі можливість брати участь у виборчій процесі, дорадчі ради органів місцевого самоврядування (які виступають унікальним механізмом політичної комунікації), право на отримання інформації про свої права, сприяння їх інтеграції тощо [119].

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

У результаті аналізу науково-теоретичних підходів та реальної практики, що використовується в різних країнах світу, зроблено висновок про п'ять основних моделей: англосаксонську, континентальну, змішану, іберійську, радянське панування. Історично першими в Європі сформувалися англосаксонська (теоретичною основою якої є теорія громади місцевого самоврядування) та континентальна (на основі теорії держави) моделі.

До типологічних особливостей першої моделі (прикладі її застосування: Великобританія, США, Австралія, Ірландія) можна віднести: органи місцевого самоврядування мають високий рівень самостійності. обираються населенням під час відносно частих виборів; немає прямого підпорядкування нижчих органів місцевого самоврядування вищим. Влада центральної не здійснює контролю за діяльністю громад. Проте, є суворий судовий нагляд і санкції за порушення національного законодавства.

Особливістю континентальної моделі, яка використовується у Франції, Бельгії, Нідерландах, Болгарії, є поєднання органів самоврядування з органами місцевого самоврядування.

У цій системі чіткі лінії повноважень протікають від центрального уряду через центрально призначеного префекта департаменту до муніципалітетів, які мають місцевого мера та міську раду. Поєднання ознак зазначених моделей призвело до появи змішаної системи, яка використовується в Німеччині, Австрії, Швейцарії та Японії і характеризується гібридним характером; виборний орган місцевого самоврядування може одночасно виконувати функції.

ВИСНОВКИ

Розвиток місцевого самоврядування є важливим аспектом політики України, особливо в контексті інтеграції до європейської спільноти. Після вступу до Ради Європи у 1995 році, Україна прийняла ряд зобов'язань щодо реформування свого законодавства відповідно до стандартів Ради Європи. Відносини між Україною та Радою Європи пройшли певний етап налагодження та співпраці, а країна продовжує здійснювати важливі кроки у впровадженні демократичних норм і стандартів в своє повсякденне життя.

Одночасно варто відзначити, що багато країн Східної Європи успішно скористалися своїм членством в Раді Європи та різноманітними механізмами співпраці з цією організацією для досягнення відповідних стандартів, включаючи Копенгагенські критерії. Також Європейський Союз може слугувати прикладом для України у цьому плані. Питання впровадження положень Європейської хартії місцевого самоврядування в Україні наразі важливе, особливо в контексті запланованої реформи місцевого самоврядування та головування України в Комітеті Міністрів Ради Європи.

На жаль, сьогодні залишається чимало проблем із імплементацією положень Європейської хартії місцевого самоврядування в українську практику, на що неодноразово зазначали представники Ради Європи. Багато з цих проблем виникають через недостатню готовність України до ратифікації цього правового документу Ради Європи, що є важливим аспектом, який потребує особливої уваги з боку Верховної Ради України. Наприклад, 4 жовтня 2010 року відбулись комісійні слухання, під час яких був розглянутий експертний звіт Ради Європи щодо впровадження Європейської хартії місцевого самоврядування в Україні і відповідності національного законодавства принципам Хартії.

За результатами зазначених слухань профільний парламентський комітет утворив робочу групу, яка має займатися постійним моніторингом та вивченням практичного застосування Європейської хартії місцевого

самоврядування в Україні. У той же час, робоча група повинна розробити практичні рекомендації для Верховної Ради України та парламентського профільного комітету, не лише щодо забезпечення виконання Європейської хартії місцевого самоврядування, але також щодо підготовки до її ратифікації Україною.

Нові нормативно-правові документи Ради Європи щодо місцевої та регіональної демократії, зокрема додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування, який був відкритий для підписання державами-членами Ради Європи у 2009 році, в листопаді. Додатковий протокол спрямований на гарантування прав кожної людини на участь у суспільно-політичному житті на місцевому рівні та на діяльність органів місцевого самоврядування в контексті виконання Європейської хартії.

Водночас слід підкреслити, що в Україні вже накопичено значний досвід розвитку «партиципаторної» демократії, залучення громадян до суспільного життя на місцевому рівні. Ратифікація Верховною Радою України зазначеного нового нормативно-правового документа Ради Європи сприятиме залученню громадян до діяльності органів місцевого самоврядування, а також встановленню правил і процедур діяльності місцевих органів самоврядування на законодавчому рівні. місцева демократія.

У сучасний час основними напрямками співробітництва між Україною та Радою Європи є:

- Впровадження інноваційних інструментів і стандартів "належного урядування" на місцевому та регіональному рівнях;
- Розвиток транскордонного співробітництва;
- Пом'якшення негативного впливу світової фінансової кризи на діяльність органів місцевого самоврядування;
- Розвиток національного законодавства у відповідності до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування;

- Розвиток демократії участі та покращення відносин між владою та громадянами, зокрема на місцевому рівні, а також активне залучення громадян до управління громадою;
- Посилення фінансової та матеріальної самостійності органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Д. : Моноліт, 2009. – С. 146–177.
2. Конституція України : прийнята 28.06.1996 р. // Відом. Верховної Ради. – 1996. – №30. Ст. 141.
3. Концепція державної регіональної політики : затв. Указом Президента України від 25 трав. 2001 р. № 341/2001 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 22. – Ст. 983.
4. Місцеве самоврядування в Україні : конспект лекцій / уклад. Н. Т. Гончарук. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 28 с.
5. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. / редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К.О.Ващенко, В. В. Толкованов та ін. ; за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка. – К. :НАДУ, 2014. – 128 с.
6. Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування : Закон України // Відом. Верховної Ради. – 1997. – № 38 (ст. 249).
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
8. Про місцеве самоврядування в Україні : проект нової редакції Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minregionbud.gov.ua.
9. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minregionbud.gov.ua.
10. Про службу в органах місцевого самоврядування : проект Закону України від 30 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.ua.

11. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2015 р. № 1508. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.ua

12. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.kmu.gov.ua.

13. 2013-й: політичні підсумки і прогнози: загальнонаціональне й експертне опитування [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». Режим доступу : [http:// dif.org.ua/ua/polls/2013-year/2013-i--politichnipidsumki-i-prognozizagalnonacionalne-i-ekspertne-opituvannja.htm](http://dif.org.ua/ua/polls/2013-year/2013-i--politichnipidsumki-i-prognozizagalnonacionalne-i-ekspertne-opituvannja.htm)

14. Абасов Г. Методи дослідження гарантій прав місцевого самоврядування: проблеми конституційно-правової теорії / Гафіс Гасан огли Абасов // Часопис Київського університету права. 2012. Вип. 3. С. 96–100.

15. Акмалова А. А. Методология исследования местного самоуправления в Российской Федерации : [Монография] / А. А. Акмалова. М. : Прометей, 2003. 228 с.

16. Андресюк Б. П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми, перспективи / НАН України Ін-т. національних відносин і політології. К. : Інформ. Видання «Центр», 1997. 222 с.

17. Антинескул О. В. Засади конституційного регулювання державного управління і самоврядування в країнах ЄС / О. В. Антинескул // Актуальні проблеми держави і права. 2009. Вип. 45. С. 280–286.

18. Архипова Г. Г. Избирательные системы в полиэтнических государствах / Г. Г. Архипова // Вестник ЯГУ. 2006. Том 3. № 1. С. 84–91.

19. Асоціації органів місцевого самоврядування в системі узгодження інтересів на національному, регіональному та локальному рівнях. К. : НІСД, 2011. 39 с.

20. Бабкіна О. В. Демократичні детермінанти трансформації українського суспільства / О. В. Бабкіна // Персонал. ґ 2007. ґ Вип. 2. ґ С. 18–25.

21. Бабкіна О. В. Деякі теоретико-методологічні проблеми сучасного етапу політичної трансформації в Україні / О. В. Бабкіна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. ґ 2014. ґ Вип. 3. ґ С. 36–50. 200